KRAJOWA IZBA
RADCÓW PRAWNYCH

OŚRODEK BADAŃ, STUDIÓW I LEGISLACJI KRAJOWEJ RADY RADCÓW PRAWNYCH

KRAJOWA IZBA RADCÓW PRAWNYCH | ul. Powązkowska 15, 01-797 Warszawa | tel.: 22 300 86 40 | kirp@kirp.pl | NIP 5261043011

Warszawa, dnia 20 maja 2026 r.

Opinia Ośrodka Badań, Studiów i Legislacji Krajowej Rady Radców Prawnych o *projekcie ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw*, wpisanym do wykazu prac legislacyjnych i programowych Rady Ministrów pod pozycją UD362.

W odpowiedzi na pismo z dnia 16 kwietnia 2026 r., dotyczące prośby o przedstawienie opinii do projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw, ujętego w wykazie prac legislacyjnych i programowych Rady Ministrów pod numerem UD362, przedstawiam stanowisko Krajowej Izby Radców Prawnych w przedmiotowej sprawie.

Na wstępie należy podkreślić, że inicjatywa ustawodawcza zmierzająca do dalszego rozwijania mechanizmów konsensualnych w postępowaniu karnym zasługuje co do zasady na aprobatę. Dążenie do stworzenia rozwiązań opartych na porozumieniu stron, naprawieniu szkody oraz szybszym zakończeniu postępowania, zamiast prowadzenia pełnego i wieloetapowego procesu karnego, wpisuje się w obserwowany od lat kierunek ewolucji procedury karnej. Projektowane regulacje stanowią kolejną próbę zwiększenia efektywności postępowania karnego przy jednoczesnym uwzględnieniu interesów pokrzywdzonego oraz potrzeby racjonalizacji reakcji państwa na przestępstwo. Nie budzi również wątpliwości, że rozwój instrumentów konsensualnych może przyczyniać się do usprawnienia funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości, skrócenia czasu trwania postępowań oraz

ograniczenia kosztów związanych z prowadzeniem postępowania dowodowego. W tym zakresie kierunek proponowanych zmian należy ocenić pozytywnie.

Krajowa Izba Radców Prawnych nie wnosi zastrzeżeń wobec proponowanych zmian odnoszących się do możliwości wydawania wyroków skazujących w trybach konsensualnych, w tym wprowadzenia przepisów precyzujących dotychczasowe instytucje. Rozwijanie instytucji opartych na zgodnym stanowisku stron może stanowić racjonalny kierunek zmian legislacyjnych. Jednocześnie proponowane rozwiązania nie powinny prowadzić do osłabienia podstawowych gwarancji prawnokarnych ani do nadmiernego uzależnienia zakresu odpowiedzialności karnej od samej formy proceduralnego zakończenia sprawy.

Z tego też powodu pewne wątpliwości budzi projektowane rozwiązanie opisane w art. 343c k.p.k. Regulacja ta w praktyce tworzy szczególny mechanizm uprzywilejowania sprawców korzystających z określonych trybów konsensualnych poprzez wprowadzenie szczególnych reguł wymiaru kary, uwzględniających – przy wydawaniu wyroku skazującego – etap postępowania karnego, na którym doszło do zawarcia skutecznego porozumienia procesowego. To oznacza, że decydujące znaczenie dla zakresu odpowiedzialności karnej ma sam sposób zakończenia postępowania, a nie przesłanki materialnoprawne. Tak skonstruowane rozwiązanie budzi zastrzeżenia z punktu widzenia zasady równości wobec prawa. Projektowany art. 343c k.p.k. pozwala bowiem na redukcję ustawowego zagrożenia karą za zarzucane przestępstwo oraz daje ekstraordynaryjne korzyści w postaci nadzwyczajnego złagodzenia kary, odstąpienia od wymierzenia kary za przestępstwo zagrożone karą pozbawienia wolności nieprzekraczającą 5 lat, odstąpienia od nadzwyczajnego obostrzenia kary o charakterze obligatoryjnym, odstąpienia od wymierzenia środka karnego, nawiązki na rzecz Skarbu Państwa oraz przepadku, a także warunkowego zawieszenia wykonania orzeczonej kary pozbawienia wolności lub kary łącznej pozbawienia wolności do lat 5 na okres próby do lat 10. Dotychczas możliwość skorzystania z powyższych instytucji była uzależniona od spełnienia konkretnych przesłanek odnoszących się do sprawcy oraz popełnionego czynu, projektowana zmiana doprowadziłaby do sytuacji, gdzie przesłanką skorzystania z nich byłby jedynie tryb procedowania. Co więcej, fakultatywny

charakter zastosowania art. 343c k.p.k. może ograniczać możliwość efektywnej kontroli takich rozstrzygnięć w postępowaniu odwoławczym.

W odniesieniu do projektowanych art. 11a § 1 k.p.k. oraz art. 11b § 1 k.p.k. podkreślenia wymaga, że przewidziane mechanizmy mają wyraźnie testowy charakter, o czym świadczy ograniczenie ich zastosowania do ściśle określonej, wąskiej kategorii przestępstw. Aprobatę zyskuje przyjęcie, że instytucje te mogłyby być stosowane wyłącznie w toku postępowania przygotowawczego. Takie rozwiązanie może przynieść wymierny efekt w postaci realnego usprawnienia i odciążenia wymiaru sprawiedliwości. Dostrzeżenia wymaga jednak brzmienie art. 94 k.p.k., które nie do końca odpowiada charakterowi rozstrzygnięć, które, zgodnie z założeniami projektu, miałyby zapadać na podstawie projektowanych art. 11a § 1 k.p.k. oraz art. 11b § 1 k.p.k. Przepis ten, wskazujący na wymogi stawiane treści postanowienia, nie przewiduje bowiem obowiązku zamieszczenia w postanowieniu elementów obowiązkowych dla wyroku. Jednocześnie projektowany art. 11a § 1 i 2 zawiera w sobie przesłankę wykonania ugody oraz uiszczenia świadczenia pieniężnego. Należałoby więc dokonać stosownych zmian w tym zakresie, tak by w postanowieniu umarzającym znalazły się wszystkie elementy, o których mowa w projektowanych rozwiązaniach.

Wymaga podkreślenia, że zgodnie z projektowanymi rozwiązaniami postanowienia wydawane na podstawie art. 11a § 1 k.p.k. oraz art. 11b § 1 k.p.k. mogłyby zostać wznowione nie tylko w trybie przewidzianym w projektowanym art. 11c k.p.k., tj. w wypadku popełnienia przez osobę, która występowała w charakterze podejrzanego, w okresie dwóch lat od wydaniu postanowienia o umorzeniu postępowania, przestępstwa umyślnego, za które została prawomocnie skazana, ale także w trybie art. 327 § 2 k.p.k. Projekt zakłada bowiem dodatkową podstawę wznowienia postępowania przygotowawczego, gdy występuje okoliczność, o której mowa w projektowanym art. 11c k.p.k. - zgodnie z art. 327 § 4 k.p.k. po wniesieniu aktu oskarżenia sąd umorzy postępowanie, jeżeli stwierdzi, że postępowanie przygotowawcze wznowiono mimo braku podstaw.

Powyższe oznacza możliwość wznowienia prawomocnie umorzonego postępowania przygotowawczego w sytuacji ujawnienia nowych, istotnych okoliczności lub dowodów,

które nie były znane w toku wcześniejszego postępowania. Takie rozwiązanie prowadzi do osłabienia stabilności takiego rozstrzygnięcia. Osoba objęta postanowieniem o umorzeniu nie korzystałaby z gwarancji rocznego terminu do wznowienia postępowania na niekorzyść oskarżonego z urzędu, która to gwarancja wynika wprost z art. 542 § 5 k.p.k. Wątpliwości budzi również przyjęcie, że wskazane postanowienia pozostawałyby poza zakresem podstaw wznowienia określonych w art. 540 § 1 pkt 1 oraz § 2–3 k.p.k. To prowadziłoby do znacznego ograniczenia mechanizmów kontroli prawidłowości tych rozstrzygnięć.

Co więcej, projektowany art. 11c k.p.k., przewiduje wznowienie postępowania umorzonego na podstawie projektowanych art. 11a § 1 k.p.k. oraz art. 11b § 1 k.p.k. w sytuacji popełnienia przez osobę występującą uprzednio w charakterze podejrzanego nowego przestępstwa umyślnego w okresie dwóch lat od wydania postanowienia o umorzeniu, pod warunkiem prawomocnego skazania za ten czyn. Należy jednak mieć na uwadze, że ze względu na długość trwania postępowań karnych, w praktyce regulacja ta znajdzie zastosowanie jedynie w stosunkowo wąskiej grupie przypadków, w których możliwe będzie uzyskanie prawomocnego skazania w dwuletnim terminie. Zasadne więc wydaje się rozważenie wprowadzenia swoistego „buforu czasowego", analogicznego do rozwiązań funkcjonujących w odniesieniu do środków probacyjnych. Polegałby on na ograniczeniu możliwości podjęcia postępowania umorzonego na podstawie projektowanych przepisów po upływie określonego czasu. Takie rozwiązanie pełniłoby funkcję gwarancyjną, wzmacniając stabilność rozstrzygnięcia i pewność sytuacji prawnej osoby, wobec której wydano postanowienie o umorzeniu.

Opiniowany projekt nie przewiduje rozwiązań dotyczących skutków skutecznego wznowienia postępowania umorzonego uprzednio na podstawie projektowanych art. 11a § 1 k.p.k. oraz art. 11b § 1 k.p.k., zarówno w trybie projektowanego art. 11c k.p.k., jak i art. 327 § 2 k.p.k. Zauważalny jest brak regulacji przesądzających o dalszym losie uiszczonego świadczenia, o którym mowa w art. 11a § 2 k.p.k. oraz art. 11b § 2 k.p.k. Projekt nie przewiduje możliwości jego zaliczenia na poczet środka karnego w postaci świadczenia pieniężnego, ani też mechanizmu zwrotu uiszczonego świadczenia w sytuacji uniewinnienia albo umorzenia postępowania na podstawie art. 17 § 1 k.p.k.

Konkludując, projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (UD362) co do zasady zasługuje na ocenę pozytywną, zwłaszcza w zakresie dalszego rozwoju mechanizmów konsensualnych w postępowaniu karnym. Kierunek zmian zmierzający do zwiększenia efektywności postępowania, jego uproszczenia oraz skrócenia czasu rozpoznawania spraw należy ocenić jako zgodny z potrzebami współczesnego wymiaru sprawiedliwości. W szczególności aprobatę budzi rozwijanie instytucji opartych na porozumieniu stron oraz ograniczenie ich stosowania do etapu postępowania przygotowawczego. Jednocześnie projekt zawiera rozwiązania, które budzą istotne wątpliwości systemowe i gwarancyjne. W szczególności projektowany art. 343c k.p.k., który może prowadzić do nadmiernego uzależnienia zakresu odpowiedzialności karnej od trybu proceduralnego, a nie od przesłanek materialnoprawnych. Zastrzeżenia dotyczą również konstrukcji przepisów regulujących umorzenie postępowania w trybie konsensualnym (art. 11a i 11b k.p.k.), w tym ich relacji do przepisów o wznowieniu postępowania. Projektowane rozwiązania mogą osłabiać stabilność prawomocnych rozstrzygnięć oraz nie zapewniają pełnej przejrzystości co do granic ich wzruszalności, a także nie uwzględniają wszystkich konsekwencji procesowych i materialnych związanych z uiszczonymi świadczeniami. Wątpliwości budzi również ograniczona praktyczna efektywność części proponowanych mechanizmów, w szczególności ze względu na realia czasochłonności postępowań karnych, które mogą istotnie zawężać zakres ich zastosowania. W tym kontekście zasadne wydaje się dalsze doprecyzowanie regulacji, w tym rozważenie wprowadzenia dodatkowych rozwiązań.

Podsumowując, projekt w swojej zasadniczej idei zasługuje na aprobatę, jednak wymaga dopracowania w zakresie spójności systemowej, gwarancji procesowych oraz konsekwencji wynikających z zastosowania instytucji konsensualnych, tak aby zapewnić równowagę pomiędzy efektywnością postępowania karnego a ochroną praw jednostki.

Opracowała: r.pr. dr Aleksandra Milanowicz